

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Østfold

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Emne: Bordsett til hverdags

Bygdelag: Håkmin

Oppskr. av: Jms Grønset

Gard:

(adresse): Håkmin

G.nr.

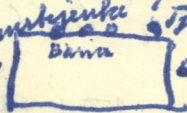
Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Anbon og Malla Loken - 77 år - Bondfolk

SVAR

1. Satt ved bordet - hadde vengbord eller langt kjøkkenbord
2. Alle satt ved samme bord.
3. Spiser på samme tid. På enkelte stogårder satt husbondsfolket i stua og tjenestefolka på kjøkkenet.
4. Vanlig at alle spiste samme mat. Der hvor husbondsfolket spiste inne, skulle de ha litt bedre.
5. Spiser vanlig på kjøkkenet til daglig.
6. Når det var gjestebud og når det var fremmede, spiste en i stua.
7. Vanlig å ha faste plasser.
 "Man far" satt ved ene bordenden - nærmest kjøkkendora - ved siden av ham, på langiden satt først tjenestegutten, så barna, og på andre bordenden, rett mot husbonden, satt tjenestjente. Far husmorm var det opp.
8. Man ikke tørke det var skikk at barna måtte stå ved bordet.

- 9. I den siste mannsalder er ikke brukt noen særskilt betegnelse, men i eldre skiftepapirer (fra 1800) finnes høyskåleskåler (fra gørdem Aften)
- 10. Ingen særskilt hedelsplass.
- 11. Ikke vanlig å vaske hendene før en gikk til bords, bare når en var meget skitten.
- 12. ~~Ja~~ Så langt en kan huske, måtte tåa av ved bordet. Fra omkring 1880 kan huskes at på mange gårder spiste alle hørtyden av et stort grøttfat-gjerne et lite trekrång - men alle hadde hver sin melkekopp - Koppun kaltes speltum - Loget av alm. stentøy - Vanlig å ta en skje gjøt og dyppet i Koppun.
Når er det vanlig å drikke direkte av Koppun. Når hver fikk hver sin Kopp kan ikke bemerkes, kan ikke huske når en begynte med Kopp.
- 13. Var ikke vanlig ^{den} sette gryta på bordet, men det hørte noen sette panna på bordet. Ikke noe særskilt navn på cinderloget. Suppa ble øst opp på tallerk og det andre (Kjøtt og fisk) ble delt. Når det var tilfeldige fremmede tilstedt ble ikke noe delt.
- 14. Gild servertes vanlig på flattbød, og mange steder også fisk og kjøtt - når en så hadde spist, tok en flattbødbetan tilslutt - ikke noe særskilt navn på det. Når det gjaldt smørbød var det en beta - en brødbeta.
- 15. Ja, det anses som god bordskikk.
- 16. Når er det slutt med å helle Koppun på skåla, men tidlige - til omk. 1890 - var det helt vanlig.

17. Husker godt da gaffeld kom i bruk. Fra omkring 1890 vanlig i bruk.
18. Ikke vanlig med tallerkniv til å spise med. Alle brukte "jonge". (bordkniv)
19. På enkelte gårder var det vanlig med treskjeer hver sin - som ble skiltet og stillet i en sprett i veggen - men fra 1880 åra gikk alle over til å vaske skjene og oppbevare dem i en skuff. Vanlig med bare treskjeer til 1880 åra. Man ikke husker ^{annet} at skjene ble vasket.
20. Når en gikk over fra treskje til tallerkniv man ikke husker - men i 1870-80 antas det å være vanlig ^{med tallerkniv}. For var det skuff og treskje.
21. Nei, ikke vanlig med bordduk til hverdags.
22. Alle de tre nevnte ting er brukte.
23. Vanlig å dele ut - husfaren fikk først, gikk i rekkefølge til høyre fra ham. Kaldes å skifte.
24. Vanlig å skifte all mat - inntatt flabbbrød og poteter. Ikke vanlig med smør til hverdags.
25. Mannfolka fikk litt store porsjoner.
26. Når barna begynner å spise selv, og hvem som hjelper dem er forskjellig i de forskjellige familier.
27. Det var nok ikke sjelden at mora bygde til barna, stutt for en 75 år siden.
28. Ikke vanlig å lese høyt ved bordet. Men ^{bordbøim} skille er svært alminnelig.
29. Barna skulle ikke snakke høyt ved bordet, men de voksne, ikke bare spesielt husbonden

30. Ble ikke ansett som upassende å le ved bordet. (Ingen
ostakk)
31. Ingen skulle syng. Ordtok: "Mannen viste ikke
at Kjerringa var gal, for ho sang med ho åt"
32. Alle skulle sitte rolig til alle var ferdig.
33. Ikke vanlig å si takk for maten.
34. I gamle dager var det ikke vanlig det ble sagt noe
når en kammer inn mens de spiste.
35. Ikke vanlig å be fremmede spise med.
36. Når en kammer på besøk blir det brøttering, men
ikke når det er et kort-ærend.
37. Til gjest skulle og skal det være etstua brøttering
38. Ikke kaffe alltid til en sam^{skiller}innom. Nei, ikke
kjelen på helt dager.
39. Det hender en fremmed spiser på kjøkkenet sammen
med husets folk. Når gjesten plasseres i stuen,
skulle "han far" sitte med.
40. Ikke vanlig å "nøde".
41. Ingen spesielt skal sitte og undubholdet, andre er
der som venter opp.

4838